

REZOLUCIJA ETUC-a O PREDSTOJEĆOJ STRATEGIJI EU-a ZA ZAŠTITU NA RADU U SVJETLU COVID-19

UVOD

Jedan od strateških ciljeva Europske komisije jest zajamčiti sigurno i zdravo radno okruženje za više od 217 milijuna radnika u EU-u, pri čemu ona usko surađuje s državama članicama, socijalnim partnerima i drugim institucijama i tijelima EU-a.

Budući da su rizici za zdravlje i sigurnost radnika u velikoj mjeri slični u cijeloj EU-u, Unija ima jasnu ulogu olakšati državama članicama učinkovitiji odgovor na takve rizike te zajamčiti jednake uvjete u cijeloj Uniji.

Ta uloga izričito je priznata u Ugovoru o funkcioniranju Europske unije¹ kojim se Uniji daju zajedničke ovlasti za poticanje suradnje među državama članicama i donošenje direktiva kojima se određuju minimalni uvjeti za poboljšanje radnog okruženja kako bi se zaštitili zdravlje i sigurnost radnika.

Prevenција rizika i promicanje sigurnijih i zdravijih uvjeta na mjestima rada ključni su ne samo za poboljšanje radnih uvjeta, već i za promicanje konkurentnosti.

Poboljšanja koja je EU postigla u području sigurnosti i zdravlja na radu tijekom posljednjih 30 godina uvelike se mogu pripisati sveobuhvatnim

¹Dostupno na: <https://www.mvep.hr/files/file/2018/1812131803-rezolucija-unga-hr-prf-final.pdf>

zakonodavnim i političkim aktivnostima koje su pokrenuli i proveli Unija, države članice i sudionici iz redova socijalnih partnera. Važno je napomenuti da golem doprinos provođenju svih dogovorenih aktivnosti daje i ETUC - Europska konfederacija sindikata, u čijem radu aktivno sudjeluju i Nezavisni hrvatski sindikati.

Jedan od prioriteta Europske konfederacije sindikata, tijekom trenutnog mandata institucija EU-a, jest pridonijeti definiranju nove strategije EU-a o zaštiti na radu za razdoblje 2021.-2027. koja će odgovarati potrebama Europske unije i njezinih građana.

Kao rezultat pritiska europskog sindikalnog pokreta, Europskog parlamenta i Vijeća, Europska komisija je u svojem programu rada za 2021. najavila pokretanje novog strateškog okvira EU-a o zaštiti na radu, i to na tragu spoznaja povezanih s pandemijom COVID-19 i primjenom u svijetu rada.²

Mišljenja smo kako je ovo izvrsna prilika za EU i države članice da provedu načelo 10. Europskog stupa socijalnih prava³, dajući radnicima "pravo na visoku razinu zaštite njihovog zdravlja i sigurnosti na radu".

Na temelju spoznaja iz trenutnog strateškog okvira, a uzimajući u obzir nove i nadolazeće ri-

²Commission Work Programme 2021- A Union of vitality in a world of fragility COM(2020) 690.

³Dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en

zike, Izvršni odbor ETUC-a u listopadu 2019. prihvatio je stajalište o tome što bi trebao sadržavati budući strateški dokument EU-a o zaštiti na radu⁴.

Stajalište ETUC-a o sadašnjoj strategiji uključivalo je čitav niz prioriteta iz kojih izdvajamo: promovirati nove i poboljšane nacionalne strategije zaštite na radu, uključenost socijalnih partnera, podržati provedbu u mikro, malim i srednjim poduzećima i povećati opseg strategije EU-a za zaštitu na radu na samozaposlene osobe, uvažiti nove oblike rada, spriječiti bolesti povezane s radom, nesreće, nasilje i uznemiravanje na radu, poboljšati prikupljanje statističkih podataka i ustrojiti bazu podataka o zaštiti na radu, kao i jačati međunarodnu suradnju.

Ti prioriteti još uvijek su vrlo valjani i svjesni smo da njihova potpuna implementacija iziskuje određeno vrijeme⁵. S obzirom na nove i ozbiljne izazove koje postavlja COVID-19, važno je razumjeti spoznaje stečene u ovoj pandemiji i uzeti ih u razmatranje za predstojeću strategiju EU-a za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu.

NAČELA I PRIORITETI ZA NOVU STRATEGIJU EU-a O ZAŠTITI NA RADU

COVID-19 postao je najveći zdravstveni, ekonomski i socijalni izazov u povijesti Europske unije. Nova strategija EU-a za zaštitu na radu trebala bi od samog početka uzeti u obzir da pandemija COVID-19 nije samo pitanje javnog zdravstva, već itekako pitanje zaštite zdravlja i sigurnosti na radu.

Potencijalno, određeno poglavlje buduće strategije trebalo bi biti posvećeno upravo prevenciji zaraze COVID-19. Prema trenutno dostupnim podacima upravo na mjestima rada dolazi do značajnije transmisije virusa, stoga mjesta rada možemo promatrati kao „plodno tlo“ za prijenos virusa⁶.

⁴ETUC position on a new EU strategy on Occupational Safety and Health, adopted at the Executive Committee Meeting of 22-23 October 2019.

⁵Based inter alia on the ETUC Covid-19 Watch briefing notes on national OSH measures, dostupno na: <https://www.etuc.org/en/publication/covid-19-watch-etuc-briefing-notes>.

⁶<https://www.etuc.org/en/publication/covid-19-watch-etuc-briefing-notes>

Od pojave COVID-19, radnici u mnogim sektorima i dalje su prisiljeni fizički biti na svojim mjestima rada, osobito u zdravstvu, socijalnoj skrbi, skrbi za starije, obrazovanju, prijevozu, poštanskim i kurirskim službama, industrijskoj proizvodnji, građevinarstvu, maloprodaji, poljoprivrednoj i prehrambenoj industriji. Istovremeno, jedan dio radnika svoje poslove obavlja radeći od kuće ili na daljinu.

Ove dvije potpuno različite situacije stvorile su različite izazove i rizike, ali obje dijele jedno zajedničko obilježje. Naime, dužnost je poslodavaca - kako je utvrđeno Okvirnom direktivom EU-a o zdravlju i sigurnosti iz 1989. godine⁷ - da osiguraju zdravlje i sigurnost svojih radnika bez obzira gdje radili.

U ovom trenutku, prema dostupnim i relevantnim pokazateljima, možemo zaključiti da su neki gospodarski sektori postali istinski vektori širenja COVID-19. Primjeri velikog širenja epidemije COVID-19, poput one u tvornici mesa u Sjevernoj Rajni-Vestfaliji u Njemačkoj, imaju drastične socijalne i ekonomske posljedice jer je zaraženo mnogo radnika, virus se proširio u lokalne zajednice što je dovelo do djelomičnog ili potpunog zatvaranja pojedinih regija. Te situacije moraju se izbjegavati u budućnosti. ETUC poziva Europsku komisiju da istraži (na primjer putem EU-OSHA i Europskog centra za prevenciju i kontrolu bolesti, ECDC) koji su čimbenici, osim neadekvatnih stambenih i radnih uvjeta, pridonijeli da radna mjesta u određenim sektorima postanu vektori širenja COVID-19.

Poslodavci bi trebali strogo primjenjivati odgovarajuće preventivne mjere. Rizici se, prije svega, identificiraju procjenom rizika, a zatim je potrebno primijeniti sustavno upravljanje prepoznatim rizicima, kako je predviđeno Okvirnom direktivom. Ovaj pristup trebao bi uključiti sve sudionike sustava zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, a posebice radnike i predstavnike sindikata. Takve akcije pomoći će u postizanju sigurnog i zdravog radnog okruženja, posebice u pogledu tjelesne udaljenosti i dostupnosti odgovarajućih sredstava za održavanje osobne higijene, dezinfekciju ruku, osobne zaštitne opreme i odgovara-

⁷Council Directive 89/391/EEC on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work.

juće prozračivanja radnih prostorija. Poslodavci bi, također, trebali na osnovi procijenjenih rizika poduzeti odgovarajuće preventivne mjere, uzimajući u obzir i organizaciju poslovnih procesa te nastojati upravljati ostalim rizicima koji nastaju kao posljedica pandemije COVID-19, bilo da se radi o psihosocijalnim ili ergonomskim rizicima, između ostalog kada se radi na daljinu ili se radi od kuće.

Pravila i načela Okvirne direktive trebaju se u potpunosti primijeniti kao i mjere potpore i provedbe (kroz zakonodavstvo, kolektivne ugovore i smjernice), uključujući primjenu smjernica EU-OSHA na razini tvrtke. Socijalni partneri bili su uključeni u razvoj ovih smjernica i važno je da ih države članice u potpunosti primijene kako bi se uhvatile u koštac s fizičkim i psihosocijalnim rizicima povezanim s pandemijom.

Pandemija je istaknula potrebu za poboljšanjem postojećeg regulatornog okvira EU-a za zaštitu na radu i za uspostavljanje novog zakonodavstva. Ubrzo nakon pojave, COVID-19 kategoriziran je u Direktivi 2000/54/EC o zaštiti radnika od rizika povezanih s izlaganjem biološkim agensima na radu⁸. Iako je ovo bio dobrodošao potez, potrebno je procijeniti postoji li prostor za poboljšanje sustava klasifikacije Direktive. Direktiva izričito obuhvaća sve radnike koji su izloženi biološkim agensima. Međutim, ovaj aspekt nije pravilno primijenjen u provedbi Direktive u državama članicama. Direktivu također treba hitno ažurirati kako bi bila prikladna za suočavanja s pandemijom.

ETUC također poziva Europsku komisiju da hitno osigura da se infekcije COVID-19 povezano s radom kompenziraju u odgovarajućem sustavu socijalne sigurnosti pa bi stoga Preporuku Komisije koja se odnosi na europsku listu profesionalnih bolesti⁹ trebalo revidirati tako da posebno uključi COVID-19 kao profesionalnu bolest koja se može primjenjivati na sve radnike koji su izloženi infekciji bez odgovarajuće zaštite.

⁸Directive 2000/54/EC on the protection of workers from risks related to exposure to biological agents at work.

⁹Commission Recommendation 2003/670/EC concerning the European schedule of occupational diseases.

Uloga tripartitnog Savjetodavnog odbora EU-a za sigurnost i zdravlje na radu (ACSH)¹⁰ ključna je kako za Direktivu o biološkim agensima, tako i za pitanje COVID-19 kao profesionalne bolesti.

Pandemija, također, utječe na mentalno zdravlje radnika. Psihosocijalni rizici rastu sa strahom od gubitka posla, strahom od zaraze, izolacijom koja proizlazi iz rada od kuće, nedostatkom socijalne podrške menadžera i suradnika, povećanim vremenskim pritiskom i opterećenjem te rizikom od nasilja. Potrebno je više ulagati u mentalno zdravlje radnika, a prije svega poticati provedbu istraživanja dugoročnih učinaka rada na daljinu iz perspektive zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Međutim, postoji i potreba za direktivom EU-a o psihosocijalnim zdravstvenim rizicima kako bi se razjasnila dužnost poslodavaca u prevenciji stresa na radu ili u vezi s radom, kao i rješavanju drugih psihosocijalnih rizika kroz organizaciju radnih procesa na takav način da stvara dobre uvjete za radnike.

ETUC je, zajedno s EUROCADRES-om,¹¹ pokrenuo platformu kampanje za takvu zakonodavnu inicijativu na razini EU-a.

Štoviše, ETUC poziva na potpunu primjenu temeljenu na načelima Okvirne direktive o sigurnosti i zdravlju na radu¹². Ovo pitanje postalo je još aktualnije tijekom pandemije COVID-19 zbog značajnog porasta rada na daljinu i rada od kuće, što je utjecalo na poremećaje mišićno-koštanog sustava. Važno je napomenuti kako je ETUC službeni partner kampanje EU-OSHA „Zdrava radna mjesta – smanjuju opterećenja“.¹³

¹⁰Savjetodavni odbor za sigurnost i zdravlje na radu (ACSH) pomaže Povjerenstvu u pripremi, provedbi i procjeni aktivnosti u području zaštite na radu (OSH) i olakšava suradnju između nacionalnih uprava, sindikata i organizacija poslodavaca. Odbor je tripartitno tijelo osnovao 2003. odlukom Vijeća (2003/C 218/01). Preuzeo je zadatke bivšeg Savjetodavnog odbora za sigurnost, higijenu i zaštitu zdravlja na radu.

¹¹EndStress.EU, dostupno na: <https://www.eurocadres.eu/about-us/>

¹²Rizici od mišićno-koštanih poremećaja povezanih s radom pripadaju području primjene Okvirne direktive o sigurnosti i zdravlju na radu kojom se želi zaštititi radnike općenito od rizika povezanih s radom i utvrditi odgovornost poslodavca u pogledu osiguravanja zdravlja i sigurnosti na radu. Nekim se rizicima od nastanka mišićno-koštanog poremećaja bave posebne direktive kao što su Direktiva o ručnom prenošenju, Direktiva o zaslonima i Direktiva o vibracijama. Direktiva o upotrebi radne opreme bavi se položajima tijela radnika prilikom upotrebe radne opreme i u njoj se jasno navodi da poslodavci moraju uzeti u obzir ergonomska načela kako bi ispunili minimalne zahtjeve u pogledu sigurnosti i zdravlja na radu.

¹³<https://osha.europa.eu/hr/healthy-workplaces-campaigns>

Trenutna kriza COVID-19 razotkrila je ranjivost radnika koji su zaposleni u nestandardnim oblicima rada, uključujući i samozaposlene radnike te ukazuje na važnost osiguranja jednakih standarda zaštite zdravlja i sigurnosti na radu za sve radnike bez obzira na vrstu i način zapošljavanja. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti radnicima s invaliditetom i kroničnim bolestima.

Kriza je također otkrila i pogoršala radne i životne uvjete mobilnih radnika i radnika migranata, uključujući sezonske radnike, u Europi, koji rade na nesigurnim radnim mjestima i borave u nehipijenskim uvjetima smještaja koje im je osigurao poslodavac. Stoga su laka meta virusa. Nova strategija stoga bi se trebala pozabaviti specifičnim uvjetima tih radnika ponavljajući obveze poslodavaca.

Ispravna i potpuna primjena i provođenje pravila zaštite na radu ključna je kako bi se ograničilo širenje virusa i kako bi se ekonomske aktivnosti vratile u normalu. Inspekcije rada trebale bi biti snažno uključene, kako u provedbu mjera zaštite na radu s ciljem prevencije infekcije COVID-19, tako i u razvijanje smjernica i pomoći poslodavcima i radnicima. Posebnu pozornost treba posvetiti sektorima s visokim rizikom, poput zdravstva, usluga, obrazovanja i prijevoza. Države članice moraju pružiti odgovarajuću potporu inspekcijama rada - i ispuniti preporuke ILO-a od 1 inspektora rada na 10.000 radnika. Također, trebalo bi ojačati ulogu sindikalnih predstavnika (povjerenika radnika za zaštitu na radu) na radnom mjestu. Napokon, socijalni partneri trebali bi biti pravovremeno uključeni u osmišljavanje i provedbu mjera za unapređivanje zaštite zdravlja i sigurnosti radnika na svim razinama, u skladu s pravilima i načelima Okvirne direktive EU-a.

ZAKLJUČAK

Pravo na zaštitu na radu osnovno je ljudsko pravo i zato ona mora postati sastavni dio poslovne politike i društveno odgovornog poslovanja svakog poslovnog subjekta u svim zemljama članicama EU-a, pri čemu se posebno i jednakovrijedno ocjenjuje kvalitetan odnos prema zaštiti na radu, zaštiti okoliša, društvenoj zajednici, poslovnim partnerima i radnicima.

Strategiju zaštite na radu EU-a prije svega treba promatrati kao strateški dokument kojim se definira jedinstvena europska politika sigurnosti i zaštite zdravlja na radu. Ovim strateškim dokumentom, na temelju analize stanja, postavljaju se prioritete, predlažu ciljevi i usmjeravaju aktivnosti na području sigurnosti i zaštite zdravlja na radu za sve članice EU-a.

Mišljenja smo kako bi se dugoročna vizija razvoja zaštite na radu u EU, prije svega, trebala temeljiti na tripartitnom i bipartitnom socijalnom dijalogu te sudjelovanju svih sudionika u stvaranju sigurnih i zdravih mjesta rada koja pridonose dobrobiti i zadovoljstvu radnika te rastu produktivnosti, konkurentnosti i gospodarskom razvoju svih država članica EU-a.

Europska konfederacija sindikata, kao odgovoran socijalni partner na razini EU-a, svojim aktivnostima – među koje se ubraja i Rezolucija ETUC-a o predstojećoj strategiji EU-a za zaštitu na radu u svjetlu COVID-19 – pridonosi definiranju nove strategije EU-a o zaštiti na radu za razdoblje 2021.-2027. koja će odgovarati potrebama Europske unije i svih njezinih građana.

*Cvetan Kovač, bacc. ing. sec., bacc. ing. traff.
Nezavisni hrvatski sindikati, Zagreb*